

KÖY ENSTİTÜLERİ'NDE HASAN ALI YÜCEL'İN YERİ

Zeynep Kalyoncuoğlu*

1940-1946 yılları arasında esas kuruluş amacıyla faaliyetini sürdüren Köy Enstitüleri, köy kalkınmasına ve Türk eğitimine yeni ve alışılmadık bir soluk getirmiştir.

Bu çalışmada, Köy Enstitülerinin genel bir değerlendirmesini yaparken, Hasan Ali Yücel'in Enstitülere bakış açısı ile buradaki yeri ve rolüne değinilecektir. Buradaki amaç, Köy Enstitülerini tek bir kişinin başarısı olarak göstermek değildir. Köy Enstitüleri, dönemin ihtiyaçlarından doğmuştur. Bu ihtiyaca cevap vermek için gereken eğitim, kültür, siyasi ve sosyal alt yapısının sağlanması görevi dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e düşmüştür. Yücel, bu görevini Enstitülerin kuruluşu ve gelişiminde İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç ile birlikte çalışarak şiddetli muhalefete rağmen başarıyla yürütmüştür.

Hasan Ali Yücel, kendisinden önce köy eğitimine yönelik başlatılmış çalışmaların yeterli olmadığını görerek, Türk milletine özgü yepyeni eğitim kuruluşları ile köy eğitimi sorununu çözmek üzere 17 Nisan 1940'da “ziraat işlerine elverişli bulunan yerlerde, köy öğretmenleri ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek” amacıyla, “Köy Enstitüleri” kurulması tasarısını Meclis'e getirmiştir. Tasarı, Meclis'te hararetli tartışmalara sahne olmuş, aldığı bütün eleştirilere rağmen 148 red oyu karşılığında 278 oyla kabul edilmiştir (Eronat, 1999, s. 135).

Köy Enstitülerinden önce, köyün yapısına ve özelliklerine göre öğretmen

* Araştırmacı-Türkiye Bilimler Akademisi ve Ankara Üniversitesi, Tarih (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi) Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

yetiştirmek, köylere üretim araçları ve tarım yöntemleri sağlamak ve köy halkına pratik bilgiler vermek amaçlarıyla, dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan zamanında Köy Eğitmeni Projesine başlanmıştır. Bu proje ile askerliğini çavuş veya onbaşı olarak yapan yetenekli köylü gençleri, köy koşullarına uygun yerlerde 6 aylık bir kurstan geçirilerek, köyelerine eğitmen olarak gönderilmişlerdir.** İsmail Hakkı Tonguç yönetiminde başlanan bu projenin başarılı olması üzerine 1937 ve 1939 yıllarında çıkarılan yasalarla köy eğitmeni yetiştirme deneyimi yaygınlaştırılmıştır. Köy Eğitmeni Projesi daha sonra kurulan Köy Enstitüleri için uygun ortamı hazırlamış ve Köy Enstitülerine geçişi bir nevi kolaylaştırmıştır.

Hasan Ali Yücel, kendisinden önce başlanan bu Köy Eğitmeni Projesiyle yetişen eğitmenlerden kırsal kesimde alınan verimin memnuniyet verici olduğunu düşünerek *“köyden yetişmiş, köy kalkınmasının hayati ehemmiyetini içinden duymuş, çalışkan ve müteşebbis gençlerin köy çocuklarını ve köy halkını yetiştirmek için lazım olan bilgiler, maharetler, teknik vasıtalar ve bilhassa ideallerle”* donatıldıklarını dile getirmiştir (Birinci Maarif Şurası, 1939, t.y.). Yücel’in bu düşünceleri Köy Enstitülerinin kuruluşunda bu projeden esinlendiğini göstermektedir. Aynı zamanda bu düşünceler Köy Enstitülerinde hangi hususa önem verdiğinin bir ipucu olarak görülebilir. Bu ipucu tabii ki, Köy Enstitülerinde temel amacın köy kalkınması olduğu ve bunun ancak köylünün kendi emeği ve alın teri ile mümkün olduğudur. Nitekim Köy Enstitülerinin kuruluşunda, Enstitülere alınacak öğrencilerin köyde doğup büyümüş, köy hayatının zorlu yaşama koşullarını bilen gençler arasından seçilmesi temel ilke olarak belirlenmiştir.

Köy eğitiminin amacı, halka okuma yazma öğretmek ya da sadece basit pratik bilgiler vermek değil, köy toplumunun teknik ilerleme yoluyla, ekonomik ve kültürel yönden çağdaşlaşmasını sağlamaktır. Dolayısıyla Köy Enstitülerini, salt köylüye okuma-yazma öğreten bir kurum olarak değil, toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan köylü halkın bir diğer ifadeyle toplum tabanının çağdaşlaşmasını hedef almış bir kurum olarak değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Yazımızın başında belirtildiği gibi, 17 Nisan 1940 yılında Meclis’e getirilen Köy Enstitüleri Kanunu Tasarısının görüşülmesi sırasında; bu okullara yalnızca köyde yetişmiş köylü çocuklarının alınması ile bu hareketin toplumda kentten uzak kalmış yeni bir sınıf yaratacağı, köylülerin parasız çalıştırılarak acımasızca istismar edileceği, kız-erkek bir arada eğitim görmelerinin ahlak anlayışına aykırı olduğu gibi konular çok eleştiri almıştır (Eronat, 1999, s. 95-135). Bu eleştiriler ileride Köy Enstitülerinin kapatılışının ardında yatan nedenler arasında yer alabilir.

Yücel, Meclis’te yapılan tartışmalar sırasında, köy-şehir ayrılığı konusunda, Köy Enstitüleri ile diğer okullar arasında eğitim ilkeleri açısından, “ayrı bir terbiye prensibi güdülemeyeceğini” ve bu prensiplerin parti programında belirtildiğini, bu nedenlerle köy-şehir ayrılığının söz konusu edilemeyeceğini vurgulamıştır. Buna karşın köy hayatı ile şehir hayatının aynı olmadığını bundan dolayı Enstitülerin köyler civarında kurulmasının öğrencileri şehirden koparma anlamına gelmediği görüşünü savunmuştur.

** İlk kurs Eskişehir’in Çifteler köyündeki Ziraat Bakanlığı’na bağlı Mahmudiye Devlet Üretim Çiftliğinde 1937 yılında açılmıştır. Ardından, aynı yıl İzmir-Kızıllıçullu’da, 1938’de Kırklareli Kepritepe ve 1939’da Kastamonu-Gölköy’de Köy Öğretmen okulları açılmıştır (Gedikoğlu, 1971, s. 28).

Köy Enstitülerinden mezun olacak öğretmenler için yakıştırılan “az görgülü, yarı münevverler” sıfatına cevap olarak; ilköğretimini tamamlayıp ayrıca beş sene eğitim gören bir insanın yarı münevver değil, münevver olduğunu belirtmiştir.

Hasan Ali Yücel, Enstitülerin değişik ülkelerde değişik şekillerde görülebileceğini ancak, Köy Enstitüleri Kanunu ve uygulamasının *kopya* ve *uydurma* olmadığını, uygulamanın ülkemizin sosyal gerçeklerine uyularak gerçekleştirildiğini ifade ederek esas amacın, köylü çocuğunu köylülük özelliklerini kaybetmeden yetiştirmek olduğunu dile getirmiştir. Şimdiye kadar şehir öğretmen okullarından köye gitmiş ve köyde verimli olmuş öğretmenler olmasına rağmen, verimli olamayıp geri dönenlerin birçoğunun geri dönmelerinin köy yaşamına adapte olabilecek yeteneğin kendilerine kazandırılmamış olmasından kaynaklandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, tartışma konusu olan “*Enstitü*” ismi ile ilgili olarak, bu kuruma Köy Öğretmen Okulu denmemesinin nedeninin daha önce “*Enstitü*” ismiyle kurumlar olmamasından dolayı ve de içerisinde tarım, demircilik, marangozluk gibi teknik faaliyetlerin yer alması dolayısıyla okul olarak isimlendirmek yerine “*Enstitü*” ismini uygun bulduklarını belirtmiştir. Köy Enstitülerini, Köy Öğretmen Okullarına bağlamak istememeleri de diğer bir nedendir.

Yücel, Enstitülerin kuruluşunu sadece “*bir müessese kurmak*” şeklinde değerlendirerek konuyu basite indirgemenin doğru olmadığını düşünmektedir. Nitekim köy eğitiminin ilköğretim meselesinin temeli olduğunu düşündüğü için Köy Enstitüleri ile bütün ilköğretim meselesini on beş senede halletmeyi hedeflemiştir (Yücel, 1993, s. 163-166).

17 Nisan 1940’da kabul edilen Köy Enstitüleri Kanunu’nun kabul edilmesiyle, 1937-1940 yılları arasında kurulmuş olan, Eskişehir-Çifteler, İzmir-Kızıllıçullu, Kırklareli-Kepirtepe, Kastamonu-Gölköy Köy Öğretmen Okulları, “Köy Enstitüsü” adını aldılar.

1940 yılından itibaren sırayla, 1940’da Adana-Haruniye-Düziçi, İzmit-Adapazarı-Arifıye, Antalya-Aksu, Balıkesir-Savaştepe, Isparta-Gönen, Kars-Cılavuz, Malatya-Akçadağ, Kayseri-Pazarören, Samsun-Ladik-Akpınar, Trabzon-Beşikdüzü, 1941’de Konya-İvriz, 1942’de Sivas-Yıldızeli, Erzurum-Pulur, 1944’de Aydın-Ortaklar, Diyarbakır-Ergani-Dicle, 1948’de Van-Ernis Köy Enstitüleri olmak üzere 21 Köy Enstitüsü kurulmuştur (Türkoğlu, 1997, s. 188-189; Sakaoğlu, 1993, s. 92-93). Kurulan bu Enstitülerin, köy öğretmeni ve köye faydalı olacak meslek mensuplarını yetiştirmeyi amaçladığından şehir ve kasabaların dışında, tarıma elverişli arazisi bulunan yerlerde, yurdun her bölgesini içerecek şekilde kurulmasına özen gösterilmiştir. Öğretim süreleri en az beş yıl olan Enstitülere, tam devreli köy ilkokullarını bitirmiş sağlıklı ve yetenekli köy çocukları seçilerek alınmışlardır. Bundaki amaç, Yücel’in de belirttiği gibi, “*köylü çocuğunu köylülük mahiyetini kaybetmeden yetiştirmektir.*”

Yücel, Enstitüden yetişecek öğretmenlerin köye gittiklerinde, köy halkına yol gösterici olabilmeleri için kendilerine genel kültür ve mesleki bilgiler ile pratik bilgilerin de verilmesinin amaçlandığı görüşündedir. Burada pratik bilgidен kastın ziraat olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü o dönemde köy kalkınması denince akla ilk gelen ziraattir. Enstitülerin kurulacağı yerlere karar verilirken, bölgenin iklim ve ziraat şartları bakımından uygunluğuna önem verilmiştir. Nitekim Enstitülerin kurulacağı yerler, Ziraat Vekâleti tarafından tespit edilmiştir.

Köy Enstitülerinde devletin az bir yardımı ile öğretmen adaylarının, çok çalışarak kendi barınaklarını, dersliklerini ve diğer gereksinimleriyle, çalışma yerlerini yapmaları, onların bu işe ne kadar önem ve değer attiklerini ortaya koymuştur. Aynı zamanda öğretmen ve usta öğreticilerin rehberliği altında gösterilen bu çabalar Enstitü öğrencilerinin aldıkları genel kültür ile mesleki bilgiler ve uyguladıkları tarım çalışmaları köy için gerekli olan beceriyi kazanmalarını sağlamıştır (Binbaşıoğlu, 1993, s. 40).

Enstitülerin geliştirilerek belli sisteme oturtulması amacıyla 19 Haziran 1942'de Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatlandırma Kanunu kabul edilmiştir. Hasan Ali Yücel'in Kanun tasarısının Meclis'te görüşülmesi sırasında yaptığı konuşmasında, bu Kanunun, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilköğretim için hükümete vermiş olduğu direktifleri tam olarak gerçekleştirmek amacıyla yapılan çalışmaların sonucu olduğu ve Enstitülerin on yedi yerde iki yıl içinde dokuz bin çocuğu okuttuğu, bu çocukların dershanelerini, yatakhane ve atölyelerini kendileri yaparak, ülkenin gelecek nesillerini yetiştirmek için eğitim görüp, meslek öğrendiklerini belirtmiştir. Yücel'in bu ifadeleri Enstitülerle varmak istedikleri hedefe doğru ilerlediklerini ortaya koymaktadır. Bu konudaki hedefleri de 10 sene içerisinde 49-50 binlik bir ilköğretim ekibi oluşturmak ve bunu ilköğretim davasını bir bütün olarak ele alıp, eksik taraflarını tamamlayarak gerçekleştirmeye çalışmalarıdır.

Yücel, bu Kanunla gerçekleştirmek istedikleri diğer amacın Köy Enstitülerinden mezun olacak öğrencilerin nasıl bir teşkilat içine girerek, nasıl çalışacaklarını belirlemek ve mezunların iş hayatına atılacakları zaman dağılmamaları ve çalışacakları meslek dalları ile ilgili bilgiden ve bilgi edinecekleri çevreden yoksun kalmamaları olduğu görüşündedir. Yücel'e göre asıl hedef, "*diğer bilim alanlarında olduğu gibi bu alanda da sade adam yetiştirmek*" değildir. Enstitülerde yetişenlerin yapıcı ve yaratıcı olarak ülkeye verimli olmalarını sağlamaktır. Mezunlarını ilköğretim alanında olduğu kadar köyün teknik işlerinde de aktif kılmaktır (Eronat, C.II., s. 416-423; Yücel, 1993, s. 138).

Bu Kanun ile Enstitülerin teşkilat yapısı, köy eğitmen ve öğretmenlerinin görevleri, okullara kabul ve devam, ders programları, öğrencilerin ders araç gereçleri ile okul yapımı ve onarımı gibi konular bütün ayrıntıları ile bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Enstitülerin ilk resmi öğretim programı ise 1943 yılında yayımlanmıştır (Maarif Vekilliği, 1943, s. 1; Binbaşıoğlu, 1993, s. 43). Bu programa göre, ilkokulu bitiren çocuklar sınavla Köy Enstitülerine alınmışlar ve karma eğitim uygulanmıştır. Beş yıl süren öğretim döneminin yarısı kültür derslerine, dörtte biri tarım dersleri ve çalışmalarına, dörtte biri de teknik derslere ayrılmıştır. Eğitim-öğretim programları enstitünün bulunduğu çevrenin ihtiyaçlarına ve koşullarına göre, klasik okullarda yer alan ezbercilik yöntemi yerine, yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesi benimsenmiştir. İsmail Hakkı Tonguç'un deyişiyle, "*iş içinde, iş aracılığı ile iş için eğitim*" ilkesine, gözlem, deney, araştırma ve tartışma yöntemlerine göre uygulanmıştır.

Fay Kirby'e göre bu kanun, "*Kemalist devrimin getirdiği birçok yasalar gibi devrimci bir yasa, yani olanın yerine olması gerekenin konulduğu*" bir kanundu. Gerçekten, bu Kanunla getirilmek istenen düzenlemeler Kirby'nin de dediği gibi "*Türk*

toplumunun büyük çoğunluğuna Cumhuriyet'in ilkeleri ve idealleri ile uyumlu bir eğitimi yayma” amacındaydı (Kirby, 2000, s. 305-306). Bu düzenlemelerle o günün koşullarında Enstitülere ne kadar ciddiyetle ve profesyonelce yaklaşıldığını da görüyoruz.

Kanunun onaylanmasından sonra, 1942-1943 öğretim yılında, Köy Enstitülerine öğretmen, bölge okullarına yönetici, gezici başöğretmen, ilköğretim müfettişi ve kesim müfettişi yetiştirmek amacıyla Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde Yüksek Köy Enstitüsü açılmıştır (Binbaşıoğlu, 1993, s. 40).

Yücel'e göre, eğitim teşkilatının amacı *“yetişmekte olan nesle, onu kendi milletimize ve bütün insanlığa faydalı kılacak her nevi medeniyet vasıflarını”* vermektir. Bu amaç aynı zamanda *“milli bir ideal”*dir. Değişik öğretim derecelerinde öğretmek ve öğrenmenin *“iş”*e bağlı olduğunu düşünen Yücel, eğitimimizin ana meselelerinden biri olan *“iş terbiyesini de bu gayenin teknik tecellisi”* olarak görmektedir. Köy Enstitülerinde öğrencilerin okul binası ve sınıflarını kendilerinin yapması *“iş”* aracılığıyla öğrenmeyi gerçekleştirebildiklerinin kanıtıdır. Yücel'e göre, bundan dolayı bu öğrenciler *“yetişmiş sayılmaktadır”*(Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, 1997, s. 115-116).

Hasan Ali Yücel, Enstitüleri *“bir arı kovanı halinde tam bir aile görüşü ile kendi ihtiyaçlarına cevap vermek mihveri etrafında işleyen bir insan fabrikası”*na benzetmektedir (Yücel, 1993, s. 63). Gerçekten de, okullardaki eğitim-öğretim ve toplumsal ortamın bir aile gibi samimi ve yakın olması onların başarısını artırmıştır.

Köy Enstitüleri, köy eğitimini sağlayacak kişileri yetiştiren yerler olması açısından ve köy kalkınmasını planlama-uygulama ve denetleme gibi görev ve sorumluluklarıyla köy kalkınmasının temel direği olarak değerlendirilebilir.

1946 yılına gelindiğinde, Cumhuriyet Halk Partisi'ne muhalif olarak, Demokrat Parti'nin kurulması ve çok partili hayata geçme çabaları ile ülkenin siyasi çehresi değişmiştir. Ülkenin çok partili hayata geçme sancılarının yaşandığı bu dönem aynı zamanda II. Dünya Savaşının yeni sona erdiği bir döneme denk düşmektedir. Demokrat Parti'nin seçim kampanyalarına giriştiği bu ortamda iç ve dış faktörlerin de etkisiyle Cumhuriyet Halk Partisi döneminde gerçekleştirilen atılımlar karalanmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise oy kaybetmek korkusu ile Demokrat Parti'nin Köy Enstitüleri'ne karşı yapmış olduğu eleştirileri *“Köy Enstitülerinde düzenleme, iyileştirme”* adı altında gidermeye çalışmıştır. Ancak kendisinden sonra iktidara gelen Demokrat Parti, politik çıkarlarına ters düştüğü için ilk önce Köy Enstitülerinde değişiklik yapmış ardından Türkiye'de gerçekleştirilmiş olan bu özgün eğitim kurumlarını kapatmıştır.

Demokrat Parti'nin etkili muhalefeti sonucu, Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanlığı, İsmail Hakkı Tonguç da İlköğretim Genel Müdürlüğü görevlerinden ayrılmışlardır. Hasan Ali Yücel'in görevden ayrılmasından sonra Köy Enstitüleri temel amacından saptırılmıştır. Köy Enstitüleri özünü oluşturan temel özellikleri aşama aşama değiştirildikten sonra, 27.1.1954'te Köy Enstitülerini kapatıp İlköğretmen Okullarıyla birleştiren kanunun kabul edilmesi ile Köy Öğretmen Okulları ile birleştirilerek, bu okulların içinde eritilmiştir.

Hasan Ali Yücel ve Köy Enstitüleri, Atatürk'ün *“milletin gerçek sahibi ve efendisi”* olarak gördüğü köylünün gelişmesini ve kalkınmasını çıkarlarına aykırı bulan siyasi

çevreler tarafından hedef tahtası yapılmıştır. Yücel, dönemin muhalefetine önde gelen isimlerinden Mareşal Fevzi Çakmak, DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner ve Nihal Atsız tarafından komünistlikle ve bakanlık yaptığı dönemde komünistleri desteklemekle suçlanmıştır.***

Bu dönemde Köy Enstitülerine yönelik suçlamalar, “İrkçı-Turancılara düşmanlık” ve Komünistlerle dostluk”, Enstitülerin Sovyet eğitim sisteminden esinlendiği, Eskişehir Mahmudiye ve Hamidiye Köy Enstitüsünün “komünist yuvası ve sistemli komünist propagandası yatağı” olduğu şeklinde değişik iddialar ortaya atılmıştır (Yücel, 1947, s. 3).

Hasan Ali Yücel, Köy Enstitüleriyle ilgili yapılan bu suçlamalara karşı Köy Enstitülerinin diğer kurumlarda olduğu gibi eleştirilecek ve düzeltilecek yönleri olabileceğini, gerçek komünistlerin bu milli kurumları komünist olarak nitelendirmek için büyük fedakârlıklara girişebileceklerini, oysa bazı kişilerin olumsuz propagandalarıyla komünistlerin ekmeğine yağ sürdüklerini belirtmiştir. Enstitülerin kendi mesuliyeti altında kurulduğunu ve kurulmasına emek ve hayat vermiş memleket evlatları arasında bulunmanın hayatının en büyük şerefi olduğunu ifade eden Yücel, esas milliyetçiliğin ve Türkçülüğün, bu memleket evlatlarına hizmet etmek olduğunu da vurgulamıştır (Yücel, 1947, s. 67-71).

Köy Enstitüleri toplum tabanında gerçekleştirdiği sosyo-ekonomik kalkınmayı, eğitimde aşıladığı “planlı üretim bilinciyle” sağlamıştır (Arman, 1969, s. XIII). Henüz başlangıç aşamasında kalan bu eğitim projesinin 1946’ya kadar köylerdeki öğretmen açığını kapatan 16.400 kadın ve erkek öğretmen ile 7300 sağlık memuru ve 8756 eğitmen yetiştirmiş olması başarısını göstermektedir (Binbaşıoğlu, 1993, s. 110-111). Ayrıca, mezunları arasından Mehmet Başaran, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Mahmut Makal gibi yazarlar çıkmıştır. Bu yazarlar, eserlerinde köy sorunlarını işleyerek, sosyal ve kültürel yönlerden köy toplumlarının bilinçlenmesini sağlamışlardır. Bu yazarlar sayesinde edebiyatımızda bir *Köy Enstitülü yazarlar kuşağı* oluşmuştur. Köy Enstitülerinden yetişenler, yazarlarla sınırlı kalmamıştır. Üniversite profesörleri, hukuk, güzel sanatlar ve çeşitli meslek kollarında çalışan ve yüksek kademelere gelen insanlar yetiştirmiştir.

Enstitüler, yeni toplumsal değerleri, ulusal kültürü yaratması, ekonomik yaşamı meslekleşme ve uzmanlaşma yolunda geliştirmesi ve böylece ülke ekonomisinin verimliliğini artırması açısından önemlidir. Toplumun en geniş kitesine ulaşan ve etki eden bu kurumlar aynı zamanda toplumsal bir hareket özelliğini de taşımaktadır (Kirby, 2000, s. 269-270).

Bu kurum, bireylerin ve toplumun özellikle geri kalmış köylü halkın ihtiyaçlarına ve değişen hayat koşullarına yanıt verebilmiş ve eğitimde sağladığı fırsat eşitliği ilkesi

*** Bu suçlamalar tarihe Hasan Ali Yücel-Kenan Öner davası olarak geçmiştir. Bu dava, Yücel’in kendisine hakaret edildiği gerekçesiyle Kenan Öner’e karşı 17 Şubat 1947’de açtığı, 3 yıldan fazla süren ve 18 duruşmadan oluşan hakaret davasıdır. Dava, Yücel’in haklı bulunması ile son bulmuştur. Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz: Yücel, H.A. (1950). Davalar ve Neticeleri, Ankara: Ulus Basımevi; Yücel, H.A. (1947). Davam, Ankara: Ulus Basımevi; Öner, K. (1947). Öner ve Yücel Davası, C.II. İstanbul: Kenan Matbaası; Orhon, O.S. (1944). Maarif Vekili Hasan Ali Yücel’e açık mektup, İstanbul: Ülkü Basımevi.

ile kadın erkek, genç-yaşlı ayrımı gözetmeden bütün köylü halkın aydınlanmasını ve temelden kalkınmasını hedeflemiştir. Bu sayede de köy-şehir arasındaki nicelik ve nitelik yönünden olan dengesizlik giderilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak, köy kalkınmasını amaçlayan Köy Enstitüleri kısa ömürlü olmasına rağmen Türk eğitim sistemine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Toplum tabanını oluşturan köyün iktisadi, zirai, kültürel, sosyal ve teknik gibi pek çok alanda gelişme ve ilerlemesini sağlaması dolayısıyla hiçbir kurum Enstitüler gibi çok boyutlu olmamıştır. Enstitülerin bu başarısında, Hasan Ali Yücel'in bu kurumlar dolayısıyla uğradığı şiddetli muhalefete rağmen yılmadan usanmadan çalışmasının da payı büyük olmuştur.

Kaynakça

- Arman, H. (1969). Piramidin Tabanı, Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ankara: İş Matbaası.
- Binbaşoğlu, C. (1993). Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri: Tarihsel Bir Çerçeve, İzmir.
- Birinci Maarif Şurası. (1939). 17-29 Temmuz 1939, Çalışma Programı, Konuşmalar, Lahikalar. Yücel, Hasan Ali "Açış Nutku" (t.y.)
- Eronat, C. (1999). Hasan Ali Yücel'in TBMM Konuşmaları ve İlgili Görüşmeler, C.I., Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Gedikoğlu, Ş. (1971). Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, Ankara: İş Matbaası.
- Kirby, F. (2000). Türkiye'de Köy Enstitüleri, Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları. (1997). Hasan Ali Yücel: Köy Enstitüleri ve Köy Eğitimi İle İlgili Yazıları-Konuşmaları, Ankara.
- Maarif Vekilliği. (1943). Köy Enstitüleri Öğretim Programı, Ankara.
- Orhon, O.S. (1944). Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'e açık mektup, İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Öner, K. (1947). Öner ve Yücel Davası, C.II. İstanbul: Kenan Matbaası.
- Sakaoğlu, N. (1993). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türkoğlu, P. (1997). Tonguç ve Enstitüleri, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yücel, H.A. (1947). Davam, Ankara: Ulus Basımevi.
- Yücel, H.A. (1950). Davalar ve Neticeleri, Ankara: Ulus Basımevi.
- Yücel, H.A. (1993). Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler, Ankara: Milli Eğitim Bak. Yayınları.

Özet

Bu makalede 1940-1946 yılları arasında ülkemizin birçok yerinde eğitim faaliyetini sürdürmüş olan Köy Enstitüleri ve bu projenin oluşturulması ve uygulanması aşamalarında önemli rol oynayan dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in bu projedeki rolü ve Enstitülere bakış açısı incelenmiştir. Ayrıca, köy kalkınmasını amaçlayan Köy Enstitülerinin Türk eğitim sistemindeki farklı yeri ortaya konulmaktadır. Meclis'te Köy Enstitüleri Kanununun görüşülmesi sırasında yapılan tartışma ve eleştiriler ile Yücel'in bu eleştiriler karşısında takındığı takdire değer tutum da makalede vurgulanan önemli noktalardandır.

Anahtar Kelimeler:Köy Enstitüleri, Hasan Ali Yücel, Köy Eğitimi, Köy Kalkınması

Abstract

In this article, Village Institutes that maintained education activity in many region of our country between 1940-1946's and in this project his important role and his point of view to Institutes, the Minister of National Education Hasan Ali Yücel who has important role the creation and implementation phase of this project has explained. In addition, in the Turkish education system different role of the Village Institutes that aimed village development of has been put forward. In Parliament discussion and critiques that made discussion during negotiating Village Institutes Act and also against of these criticism Yücel's admirable attitude is stressed important points of this article.

Keywords: Village Institutes, Hasan Ali Yücel, Village Education, Village Development.